

УДК 911.4.

Кодинець І.В.

***ПРИСУТНІСТЬ АВСТРІЙЦІВ В УКРАЇНІ ЯК РЕСУРС ЕТНОГЕННОГО
ТУРИЗМУ***

Досліджується туристська ресурсна база дестинацій етногенного туризму. Визначаються передумови для розвитку етногенного туризму на території України на прикладі австрійців.

Ключові слова: австрійці, етногенний, туризм, ресурси

Исследуется туристическая ресурсная база дестинаций этногенного туризма. Определяются предусловия для развития этногенного туризма на территории Украины на примере австрийцев.

Ключевые слова: австрийцы, этногенный, туризм, ресурсы.

A tourism resource base of ethnogeny tourism destinations is being analyzed. The preconditions for the development of ethnogeny tourism on the territory of Ukraine on the example of Austrians are being determined.

Key words: Austrians, ethnogeny, tourism, resources.

Постановка проблеми. Україна має великий потенціал та туристичну культурну базу для залучення не тільки вітчизняних, але й іноземних туристів. Австрійці справили неабиякий вплив на подальший розвиток культури Галичини та Буковини за часів панування Австро-Угорщини, створюючи культурну спадщину, яка нині є потенціалом для етногенного туризму.

Метою дослідження є вивчення туристської ресурсної бази (архітектурних, історичних об'єктів та біографії видатних осіб австрійського походження) як передумови для розвитку австрійської складової етногенного туризму.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні туризм є ареною міжнародних відносин та вимагає від країни створення певного іміджу, який свідчив би про її туристичну конкурентоспроможність. Україну може представляти себе як міжкультурний осередок національних меншин. У свою чергу, туристична індустрія стимулює підтримку та вдосконалення соціальної інфраструктури країни та спонукає до збереження природної, історико-архітектурної спадщини. Туристичний ринок швидко перенасичується монотонними туристичними продуктами. Відповідно виникає потреба поживати його новими пропозиціями. Етногенний туризм – такий напрямок, який може охопити сегмент іноземних туристів. Етногенний туризм являє собою відвідування заснованих (і заселених згодом) австрійцями населених пунктів, в яких й по сьогодні вони проживають, споруди культового та громадського призначення, будівлі, авторами проектів, власниками або ж ініціаторами зведення яких були австрійці, а також пам'ятники, споруджені на честь відомих діячів-австрійців, які певним чином були пов'язані з Україною, місця, де народились, мешкали, працювали, виступали, перебували, померли (загинули), були поховані. Аналіз динаміки туристичних потоків в Україні за останні роки засвідчує зростання зацікавленості серед іноземних туристів, зокрема австрійців (табл. 1.).

Таблиця 1

В'їзд австрійців в Україну з 2009 по 2011 рр. [2]

<i>Рік</i>	<i>Кількість австрійців, які в'їхали в Україну – (усього)</i>	<i>З метою поїздки- туризм</i>
2009	27218	9653
2010	27512	8849
2011	28094	9313

Україна має значні передумови для формування етногенного туризму, зокрема його австрійської складової. Це:

- спільна історична територія з часів правління Австро-Угорської імперії (з 1772 р. – Галичина (теперішня Тернопільська, Івано-Франківська, Львівська області), з 1699 р. – Закарпаття (сучасна Закарпатська область), з 1775 р. - Буковина (Чернівецька область);
- наявність архітектурних, історичних об'єктів та біографії видатних постатей австрійського походження;
- можливість формування конкурентоспроможного туристичного продукту завдяки висококваліфікованим трудовим ресурсам і високому рівню загальної освіченості населення;
- достатньо розвинута інфраструктури для прийому іноземців (стан готельної бази в основних DESTINATIONАХ етногенного туризму);
- достатня підготовка туристичних суб'єктів з прийому іноземців (туристичні фірми, які займаються в'їзним туризмом, екскурсійні бюро, які пропонують екскурсійне обслуговування разом з послугами гίδα-перекладача).

Для дослідження можливостей України щодо розвитку етногенного туризму необхідно попередньо провести аналіз загальної ситуації в в'їзного туризму в Україні. По загальним прогнозам на ринку іноземного (в'їзного) туризму спостерігається значна сезонність, «пік» якої припадає на липень-серпень, оскільки основною метою приїзду в Україну іноземних туристів є рекреація і відпочинок (понад половину всіх відвідувань) та бізнес (майже 32%). Відповідно до мотивації потік іноземних туристів розподіляється й територіально: майже половина його спрямована на Крим, третина - до Києва, п'ята частина – до Одеської області і майже 7% – до Львівської. За останні три роки до України спрямовані туристичні потоки із 168 країн світу. Спостерігається зростання в'їзного потоку з країн СНД (особливо Казахстану, Молдови, Росії), з Туреччини, країн Африки, Східної Азії та Тихоокеанського басейну, з Південної Азії, що, на жаль, свідчить не стільки про туристичну привабливість України, скільки про використання туризму як міграційного інструменту. Зменшується потік з колишніх соціалістичних країн Європи (Чехія, Словаччина, Болгарія, Угорщина), хоча майже п'яту частину обмінів становить прикордонний обмін. Зростає значення України як транзитної держави і це позначається на кількості одноденних відвідувачів, чисельність яких протягом останніх років стабільно росте, перевищуючи 50% всіх відвідувань. Туристична політика України на ринку міжнародного туризму базується на активній маркетинговій стратегії, спрямованій на стимулювання іноземного туризму шляхом створення позитивного туристичного іміджу країни як країни безпечного та комфортного перебування. З цією метою зі сторони держави, вводиться спрощення візових формальностей, розбудовується індустрія туризму та підвищується відповідно до європейських стандартів якість обслуговування [5]. Важлива передумова розвитку етногенного туризму в Україні – наявність відповідних туристичних DESTINATIONАХ у

Закарпатській, Львівській, Івано-Франківській та Чернівецькій областях, які можуть активно залучатися до маршрутів етнотурів для австрійців. Тож проведемо регіональне дослідження ресурсної бази можливих DESTINATIONІ етногенного туризму Західної України.

Львівщина є одним із найбільш привабливих туристичних регіонів, адже вона володіє сприятливими кліматичними умовами, значним природно-ресурсним потенціалом, багатою історико-культурною спадщиною. У Львівській області залишилися численні сліди відомих постатей австрійського походження, які в свою чергу являються ресурсною складовою етногенного туризму. У Львові проживав та творив син Амадея Моцарта Франц Ксавер Моцарт (1791-1844). В історію міста Франц Ксавер Моцарт увійшов як видатний організатор музичного життя. 1826 р. він ініціює створення музичного «Товариства Святої Цецилії», а в 1827 р. Франц Ксавер Моцарт організував присвячений пам'яті свого батька концерт, який відбувся в греко-католицькій архікатедрі Святого Юра, де силами хору товариства було виконано «Реквієм» Моцарта. Ще однією центральною постаттю Львова є Леопольд Ріттер фон Мазох (1836-1895), який тут народився й культурно сформувався. Батько письменника був президентом галицької поліції. Немовля охрестили у костелі св. Андрія. На місці будинку, де народився Леопольд наприкінці ХІХ ст. було збудовано «Гранд-готель». Вагомим є внесок у матеріальну спадщину України архітектора — австрійця за походженням, випускника Віденської Академії мистецтв Юліуса Гохбергера, який працював у Львові директором будівельного управління. Вдало використовуючи модернізовані форми бароко, рококо, романського стилю і готики, він створив у Львові проекти низки шкіл: Св. Анни, Св. Марії Магдалини, ім. А. Міцкевича, ім. Станіца, Реальної школи, гімназії ім. Франца-Йосифа, а також комплекс будівель притулку для бідних фундації Брата Альберта, корпуси лікарень фундації Антона Беліїського, будівлі пожежної стражниці і банку. Величні і неповторні шедеври архітектурного мистецтва створили в Україні діячі Віденської академії мистецтв Фердинанд Фельнер (1847-1916) та Герман Гельмер (1849-1919), які збудували у Львові— «Національ-казино» (сучасний Будинок вчених). Центральну площу Ринок міста Львів прикрашають чотири фонтани зі статуями, які створив австрійський скульптор Вітвер Гартман (1774-1825). Він же автор надгробків на Личаківському цвинтарі, графині К. Яблоновської у Львівському кафедральному соборі, декоративного оздоблення багатьох будинків. Наступна відома постать - класик австрійської літератури, автор антимілітаристських романів Йозеф Рот (1894-1939) народився у м. Броди, а освіту здобував у Львівському університеті. Австрійський письменник, історик-архівіст Вурцбах Танненберг (1818-1893) від 1841 р. жив у Львові, працював в редакції «Amts-Zeitung». Австрійський історик Горн Маврици (1917-2000) упродовж 1948–56 рр. – був викладачем і доцентом Львівського педагогічного інституту, згодом – доцентом Львівського університету.

До об'єктів Львівської області, що становлять базу етногенного туризму можна віднести: Бібліотеку Стефанника (вул. Стефанника,2), театр графа Скарбка (вул. Лесі Українки, 1), до розробки якого було залучено відомого віденського архітектора Йоганна Зальцмана (1807-1869); аптеки Австрійської корони, адже за часів правління Австро-Угорської імперії дуже активно розвивалася фармацевтика, що було дуже значним внеском австрійців у розвиток соціальної інфраструктури міста; збудований за проектом австрійського архітектора Юліуша Гохбергера головний корпус Львівського національного університету ім. Івана Франка (колишній Галицький сейм) (вул. Університетська,1); споруджений за проектом бюро архітекторів Г.Гельмер і Ф.Фельнер Будинок вчених (колишнє Національне казино) (вул. Листопадового чину, 6); «Гранд-готелю», в будівлі якого народився австрійський письменник Леопольд фон Захер-Мазох; Львівська філармонія (вул. Чайковського,7), на сцені якої неодноразово виступали австрійські музиканти, зокрема син Амадея Моцарта Франц Ксавер Моцарт.

Чернівці позиціонуються як сучасне, мальовниче місто унікальної архітектури, багатой культури та історії, місто, яке «варто відвідати та побачити». У Чернівецькій області цікавими з точки зору етногенного туризму являються такі відомі постаті, як: австрійський історик, визначний буковинознавець, етнограф, фольклорист, педагог Раймунд Фрідріх Кайндль (1866-1930); австро-угорський мовознавець Теодор Гартнер (1843-1925), австрійський письменник, педагог Артур-Маріан Бош (1884-1953), австрійський історик та економіст Герман Ігнац Бідерман (1831-1892), буковинський краєзнавець і видавець Вікенгаузер Франц Адольф (1809-1891 рр.), генерал-майор австрійської армії Карл фон Енценберг (1725-1810), австрійський та український правознавець, соціолог Євген (Ойген) Ерліх (1862-1922). Усі вище згадані постаті австрійського походження зробили значний вклад в життя Чернівецької області, тому можуть бути залучені до програм екскурсій етногенного характеру.

Що стосується об'єктів, які презентують етногенну спадщину Чернівців, то до них можна віднести: пам'ятник Францу Йосифу I (вул. Марії Кордуби) - імператору Австро-Угорщини, за правління якого Чернівці переживали розквіт, Центральну площу Чернівців, ідея створення якої зародилась у самого австрійського цісаря Йосифа, який під час чергового відвідання Чернівців запропонував створити на тодішній південній околиці міста просторий майдан, де працював би ринок і можна було б проводити ярмарки; ансамбль Театральної площі, окрасою якої є збудований за проектом бюро архітекторів Ф. Фельнера та Г. Гельмера музично-драматичний театр імені Ольги Кобилянської (пл. Театральна,1); Будинок-корабель (вул.Шолом Алейхема, 1), ідея будівництва якого виникла у двох австрійських капітанів.

Оцінюючи Івано-Франківську область з точки зору етногенної привабливості, можна виділити такий туристичний об'єкт, як вузькоколіїний Карпатський трамвай в с. Вигода, Долинського району.

Мізунську лінію, маршрут, яким зараз користуються туристи, запустив австрійський підприємець барон Леопольд Поппер фон Подгара. А серед цікавих постатей можна згадати австрійця Бальтазара Гакета, який подорожував Західною Україною та досліджував природу Карпат.

Серед етногенних пам'яток Закарпаття – замок у с. Чинадієво, Мукачівський район, зведений австрійським графом Шенборн-Бухгеймом Фрідріхом Карлом Ервіном, один з найяскравіших серед збережених замків краю. Етногенну цінність Закарпатської області складають села Усть-Чорна та Німецька Мокра, які заснували австрійські поселенці.

При дослідженні інфраструктурної передумови розвитку етногенного туризму проведемо аналіз стану готельної індустрії в областях найбільшої концентрації об'єктів етногенного туризму.

Керівництво Львівської області приділяє активну увагу туристичному бізнесу та його розвитку. Львів стає не тільки цікавим для туристів та гостей міста, а й забезпечує комфортне проживання. Кількість готелів та інших закладів для тимчасового проживання приїжджих упродовж останніх років неухильно зростає (у 2010 р. – 159 одиниць). За 2000–2010 роки за кількістю діючих підприємств готельного господарства Львівщина перемістилася з дев'ятого місця на перше. Готельне господарство у Львові на досить високому рівні і включає в себе готелі, хостели та пансіонати. На сьогоднішній день місто може прийняти від 100 до 300 тисяч туристів та гостей. Особливо високі темпи розвитку готельного господарства були приурочені до потреб Чемпіонату Європи з футболу, який відбувся влітку 2012 р. Новозбудовані готелі відповідають всім стандартам, які висувало керівництво УЄФА. Львів може надати для туристів наступну кількість комфортабельних номерів: «5 зірок» – 1315 номерів, «4 зірки» – 1020 номерів, «3 зірки» – 2740 номерів. У 2010 році у готельних закладах Львівської області зупинялись громадяни 103 країн світу, серед них найбільше було приїжджих з Польщі (третина), Російської Федерації, Німеччини, Білорусі, Сполучених Штатів Америки, Австрії, Італії [3]. Щодо готельної бази Чернівецької області, то на початку 2009 р. в Чернівцях функціонувало 19 готелів, із загальним номерним фондом у 848 номерів, розрахованих на 1827 місць. З них 4 найбільших готелів – «Черемош», «Буковина», «Турист» та «Київ», мають місткість понад 50 номерів. Ці готелі сертифіковані, однак лише один підтвердив категорію 3* «Черемош» і один категорію 1* «Турист». Інші 15 належать до малих готелів. Всі готелі міста знаходяться у приватній власності [4].

Стосовно готельної бази Івано-Франківської області варто зазначити, що цей регіон відрізняється високими показниками ділової активності, приймає в себе значну кількість гостей, основна частина з яких – ті, що приїждять з метою відрядження, а також організовані туристичні групи. За останні десятиліття кількість готелів і їхня одночасна місткість внаслідок економічних перетворень дещо знизилася як в обласному центрі, так і в інших поселеннях області, незважаючи на те, що й раніше вони мали доволі скромний готельний фонд, розрахований на певні категорії

туристів. Приблизно 20% гостей Івано-Франківщини користуються послугами готельного сектору. Це переважно вітчизняні туристи. У 2010 році послугами 28 готельних закладів скористувалося 59 136 осіб, з них 7247 – іноземці із 71 країн світу (переважно жителі сусідніх держав – Польщі, Росії, Молдови, Словаччини, а також – Німеччини, Канади, США, Італії та ін.). Найбільше приїжджих зупиняються у готелях Івано-Франківська (42 936 осіб), Коломиї (5772 особи), Калуша (3605 осіб), Яремче (2470 осіб), Долини (1137 осіб), а також у Галицькому районі (1935 осіб) [2]. Щодо стану готельної індустрії Закарпатської області, то тут ситуація складається наступним чином: протягом 2010 року послугами готелів та інших об'єктів, придатних для короткотермінового проживання, скористалися 101,5 тис. приїжджих, з яких 17,3% іноземні громадяни. Однак, кризові явища негативно позначилися і на діяльності готельного господарства. Хоча кількість іноземців порівняно з 2009 р. збільшилася на 14,8%, загальна кількість приїжджих зменшилася на 2,8%. Тим не менш, готельна база області вважається достатньо забезпеченою. Для Закарпатської області, враховуючи її природно-рекреаційний, історико-культурний потенціал та традиційну гостинність місцевого населення розвиток готельного бізнесу відіграє винятково важливе значення для прийому іноземних туристів [3].

Отже, проаналізувавши готельну базу туристичних дестинації етногенного туризму, можна стверджувати, що вони достатньо розвинені для прийому іноземних туристів.

Висновки. Провівши дослідження щодо культурної спадщини австрійців на території України, проаналізувавши передумови для розвитку етногенного туризму, можна зробити висновок, що етногенний туризм може бути рентабельною та перспективною складовою туризму в Україні. І необхідно створити відповідні туристичні продукти, які будуть цьому підтвердженням. Цей напрямок туристичної діяльності пов'язаний із потоком прямих іноземних інвестицій в економіку країни. Крім того, завдяки розвитку іноземного туризму та збільшенню фінансування цієї галузі в країні краще та швидше розвивається інфраструктура, що сприятиме подальшому економічному зростанню не лише туристичної галузі. Пріоритетний напрям розвитку в'їзного та внутрішнього туризму є важливим чинником підвищення якості життя в Україні, утворення додаткових робочих місць, поповнення валютних запасів держави та підвищення її авторитету на міжнародній арені. На території України проживає багато національностей, і по суті, можна привабити на Україну іноземних туристів, які мають походження будь-якої діаспори в Україні. Щоб сприяти розвитку етногенного туризму в Україні, необхідно забезпечити ефективну координацію діяльності різних областей економіки, від яких залежить якісне надання туристичних послуг, рівень якості яких має відповідати міжнародним стандартам. Не можна також не брати до уваги транспортної доступності туристичних ресурсів. Тоді як в межах України дістатися до то того чи іншого населеного пункту не є проблемою,

то тривалість, зручність та комфортність подорожей в деяких випадках викликають сумніви. Тому, в першу чергу, до етногенних турів необхідно залучати рекреаційні ресурси населених пунктів, що розташовані поблизу транспортних коридорів, міжнародних автомобільних та залізничних магістралей та доріг республіканського значення. Звичайно, є ряд проблем, які перешкоджають розвитку в'їзного туризму – це недосконалість законодавчої бази, прогалини у регіональному регулюванні галузі туризму, недостатня інформаційно-рекламна діяльність щодо України за кордоном, податкове навантаження, що перешкоджає та відлякує потенційних інвесторів у сферу туризму, низький рівень знання іноземних мов як у співробітників туристичної сфери, так і співробітників державних структур; невелика кількість готелів, які відповідають світовим стандартам з надання послуг. Але за своїм географічним та геополітичним положенням, за історичною та культурною спадщиною Україна має унікальні можливості, які все ж таки дають змогу розробляти тури різного спрямування, зокрема і етногенного.

Використані джерела:

1. Готельне господарство Львова//www.tourlib.net/statti_otdyh/lviv_hotels.htm (18.12.12)
2. Державна служба статистики України/Статистична інформація/Туризм/В'їзд іноземних громадян в Україну за країнами, з яких вони прибули//www.ukrstat.gov.ua (17.12.12)
3. Державний комітет статистики України//www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2011/ZB212010Y11_1.pdf С. 10. (17.12.12)
4. Концепція розвитку готельного господарства в м. Чернівці (на 2009 – 2013 рр.) С.4//<http://chernivtsy.eu> (17.12.12)
5. Мальська М.П., Бордун О.Ю. «Організація та планування діяльності туристичних підприємств» . – К: 2012. – С. 51.
6. Паньків Н. М. Функціонування готельного господарства Івано-Франківської області на сучасному етапі//Туристично-краєзнавчі дослідження [зб. наук. ст.]. Вип. 7 / Федерація профспілок України, Ін-т туризму. - К.: 2007. – С.109